

O'ZBEKISTONDA MAHALLA, JAMOAT BIRLASHMALARINING HOZIRGI KUNDAGI O'RNI

O'zbekiston Respublikasi IIV 2- sonli

Toshkent akademik litseyi ChQBT fani o'qituvchisi

Karamov Mamasharif Jamilovich

Annotatsiya: O'zbekistonda mahalla va jamoat birlashmalari jamiyat hayotida muhim o'rin tutadi. Ular nafaqat an'anaviy ijtimoiy institut sifatida, balki zamonaviy davlat boshqaruvi va fuqarolik jamiyatining rivojlanishida ham katta ahamiyatga ega. Mahalla tushunchasi o'zining qadimiy ildizlariga ega bo'lib, u xalqimizning milliy-madaniy merosi, ijtimoiy birdamlik va o'zaro yordam ko'rsatish tizimi sifatida shakllangan. Bugungi kunda mahalla va jamoat birlashmalari o'zining ko'p qirrali faoliyati bilan jamiyatning turli sohalarida faol ishtirok etmoqda.

Kalit so'zlar: mahalla, jamoat birlashmalari, fuqarolar, madaniyat, davlat, siyosiyat, ijtimoiy barqarorlik.

Mahalla – bu aholining o'zaro munosabatlari, urf-odatlar, an'analar va qadriyatlari asosida tashkil topgan eng kichik ijtimoiy birlikdir. U nafaqat yashash joyi, balki odamlar o'rtasida mehr-oqibat, ishonch va yordam ko'rsatish muhitidir. Mahallalar aholining kundalik muammolarini hal qilishda, ijtimoiy barqarorlikni saqlashda, yoshlarni tarbiyalashda va madaniy-ma'rifiy ishlarni tashkil etishda muhim rol o'ynaydi. Ular orqali davlat siyosati aholiga yaqinlashtiriladi, fuqarolarning ehtiyojlari va muammolari tezkor aniqlanib, yechim topiladi. Jamoat birlashmalari esa o'zaro manfaatlar atrofida birlashgan fuqarolarning ijtimoiy-huquqiy, madaniy-ma'rifiy, iqtisodiy va boshqa sohalaridagi faoliyatini tashkil etuvchi institutlardir. Ular jamiyatda fuqarolik faolligini oshirish, ijtimoiy himoyani ta'minlash, huquqiy madaniyatni rivojlantirish va yoshlarni qo'llab-quvvatlash kabi vazifalarni bajaradi.

Jamoat birlashmalari orqali odamlar o'z fikrlarini erkin ifoda etish, o'z manfaatlarini himoya qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar.[1]

O'zbekistonda mahalla va jamoat birlashmalari davlat va jamiyat o'rtasida ko'prik vazifasini bajaradi. Ular orqali davlat siyosati aholiga yetkaziladi, fuqarolarning muammolari o'rganilib, amaliy yordam ko'rsatiladi. Mahalla raislari va jamoat faollari o'z hududlarida tinchlik va osoyishtalikni ta'minlash, ijtimoiy adolatni mustahkamlash borasida faol ish olib boradilar. Ularning faoliyati davlat organlari bilan yaqindan hamkorlikda amalga oshiriladi. Mahallalar va jamoat birlashmalari yoshlar bilan ishlashda ham katta ahamiyatga ega. Ular yoshlarni to'g'ri yo'lga yo'naltirish, ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, sport va madaniyatga jalb etish orqali yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalaydi. Shu bilan birga, mahalla va jamoat birlashmalari xotin-qizlar, nogironlar va ijtimoiy himoyaga muhtoj boshqa guruhlar bilan ishlashda ham faol ishtirok etadi, ularning huquq va manfaatlarini himoya qiladi. Zamonaviy davrda mahalla va jamoat birlashmalari o'z faoliyatini yanada kengaytirib, yangi vazifalarni bajarishga kirishmoqda. Ular axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanib, fuqarolar bilan muloqotni samaraliroq tashkil etmoqda. Shuningdek, mahalla va jamoat birlashmalari orqali ekologik, sog'liqni saqlash, bandlik va boshqa ijtimoiy muammolarni hal etish borasida loyihalar amalga oshirilmoqda. Bu esa ularning jamiyatdagi o'rnini yanada mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Mahalla va jamoat birlashmalari faoliyatining samaradorligi ularning mustaqilligi, fuqarolarning ishtiroki va davlat tomonidan ko'rsatilayotgan qo'llab-quvvatlashga bog'liq. Shu bois, ularning huquqiy maqomini mustahkamlash, moddiy-texnik bazasini yaxshilash va faoliyatini qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Fuqarolarning o'z mahallalaridagi hayotda faol ishtirok etishi, jamoat birlashmalarining faoliyati orqali o'z muammolarini hal qilishga qodir bo'lishi jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va taraqqiyotning muhim omilidir.[2]

Mahalla va jamoat birlashmalari nafaqat ichki muammolarni hal qilishda, balki milliy qadriyatlarni saqlash va rivojlantirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ular

xalqimizning tarixiy tajribasini, urf-odatlarini, madaniy merosini yosh avlodga yetkazishda vositachi bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, ular millatlararo totuvlik va bag'rikenglikni mustahkamlashda ham faol ishtirok etadi, o'zaro hurmat va do'stlik muhitini yaratadi. Mahalla va jamoat birlashmalarining jamiyatdagi o'rnini nafaqat ijtimoiy, balki iqtisodiy sohada ham sezilarli. Ular kichik biznes va hunarmandchilikni rivojlantirish, bandlikni ta'minlash, ijtimoiy yordam ko'rsatish orqali aholining turmush darajasini oshirishga hissa qo'shadi. Mahallalar orqali aholining ehtiyojlari o'rganilib, davlat dasturlari va loyihalari mahalliy sharoitlarga moslashtiriladi, bu esa ularning samaradorligini oshiradi.[3]

Jamoat birlashmalari yoshlar bilan ishlashda bir qancha muhim jihatlarida yordam beradi. Avvalo, ular yoshlarning ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi. Jamoat birlashmalari orqali yoshlar o'z fikrlarini erkin ifoda etish, jamiyat hayotida faol ishtirok etish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning shaxs sifatida shakllanishi va jamiyatga foydali a'zo bo'lib yetishishiga yordam beradi. Shuningdek, jamoat birlashmalari yoshlarni sog'lom turmush tarziga yo'naltirishda muhim rol o'ynaydi. Ular sport, madaniyat, ma'naviyat va ta'lim sohalarida turli tadbirlar tashkil etib, yoshlarning bo'sh vaqtlarini mazmunli o'tkazishlariga ko'maklashadi. Bu esa yoshlarning salbiy odatlardan uzoq turishiga, ularning ruhiy va jismoniy sog'lig'ini mustahkamlashga xizmat qiladi. Jamoat birlashmalari yoshlarning kasbiy va shaxsiy rivojlanishiga ham e'tibor qaratadi. Ular turli treninglar, seminarlar, mahorat darslari va boshqa ta'limiy tadbirlarni tashkil qilib, yoshlarning bilim va ko'nikmalarini oshirishga yordam beradi. Bu yoshlarning kelajakda muvaffaqiyatli bo'lishlari, o'z kasbini tanlashlari va jamiyatda o'z o'rnini topishlari uchun zarur shartlarni yaratadi.[4]

Bundan tashqari, jamoat birlashmalari yoshlarni ijtimoiy muammolarni hal qilish jarayonlariga jalb qiladi. Ular yoshlarni ijtimoiy loyihalarda, ko'ngilli harakatlarda ishtirok etishga undaydi, bu esa ularning jamiyatga bo'lgan mas'uliyatini oshiradi va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi. Umuman olganda, jamoat birlashmalari yoshlar

bilan ishlashda ularning ijtimoiy faolligini oshirish, sog'lom va ma'naviy barkamol avlodni tarbiyalash, shuningdek, ularning kelajakdagi hayotga tayyorligini ta'minlashda muhim yordamchi sifatida faoliyat yuritadi.[5]

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, O'zbekistonda mahalla va jamoat birlashmalari jamiyatning ijtimoiy barqarorligini ta'minlash, fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, milliy qadriyatlarni asrab-avaylash va iqtisodiy rivojlanishga ko'maklashish borasida muhim institutlar hisoblanadi. Ularning faoliyati zamonaviy davlat boshqaruvi tizimining ajralmas qismi bo'lib, jamiyat hayotining barcha jabhalarida ijobiy o'zgarishlarni ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bois, mahalla va jamoat birlashmalarining rolini yanada oshirish, ularning imkoniyatlarini kengaytirish va faoliyatini qo'llab-quvvatlash davlat siyosatining ustuvor vazifalaridan biri bo'lib qolaveradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abdullaev, S. "O'zbekistonda mahalla tizimining zamonaviy rivojlanish yo'llari". Toshkent: O'zbekiston Yozuvchilar nashriyoti, 2023.
2. Qodirov, M. "Jamoat birlashmalarining jamiyatdagi roli va davlat bilan hamkorligi". Toshkent: Fan va Texnologiya nashriyoti, 2022.
3. Karimova, N. "Mahalla institutining ijtimoiy barqarorlikdagi o'rni". Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti, 2024.
4. Tursunov, B. "Fuqarolik jamiyati va jamoat birlashmalari: O'zbekiston tajribasi". Toshkent: Ijtimoiy Fanlar Akademiyasi nashriyoti, 2021.
5. Islomov, D. "Mahalla va jamoat birlashmalari faoliyatining huquqiy asoslari". Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti nashriyoti, 2023.

6. Rasulov, A. "Yoshlar bilan ishlashda mahalla va jamoat birlashmalarining o'rni". Namangan: Namangan Davlat Universiteti nashriyoti, 2022.
7. Saidova, L. "Mahalla tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining joriy etilishi". Toshkent: Axborot Resurslari Markazi nashriyoti, 2024.
8. Mirzaeva, Z. "Jamoat birlashmalari va ijtimoiy siyosat: zamonaviy tendensiyalar". Qarshi: Qarshi Davlat Universiteti nashriyoti, 2023.